

YAŞLI BİREYLERİN DEPRESYON DÜZEYİNE ETKİ EDEN FAKTÖRLERİN İNCELENMESİ INVESTIGATION OF FACTORS AFFECTING THE DEPRESSION LEVEL OF ELDERLY INDIVIDUALS

Ahmet TÜRK
Sinop Üniversitesi
Türkeli Meslek Yüksekokulu
Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü
aturk@sinop.edu.tr
ORCID: 0000-0001-5782-3794

Abdullah IŞIK
Sinop Üniversitesi
Sağlık Bilimleri Fakültesi
Sosyal Hizmet Bölümü
aisik@sinop.edu.tr
ORCID: 0000-0002-5339-2883

ÖZ

Geliş Tarihi:
31.05.2023

Kabul Tarihi:
30.10.2023

Yayın Tarihi:
25.12.2023

Anahtar Kelimeler
Yaşlı,
Depresyon,
Ölüm korkusu,
Sosyodemografik
değişkenler

Keywords
Elderly,
Depression,
Death anxiety,
Sociodemographic
variables.

Bu araştırma yaşlı bireylerde ölüm korkusunun geriatrik depresyona etkisinde medeni durum, eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Tarama modelinin kullanıldığı bu araştırma, 209'u kadın ve 224'ü erkek olmak üzere 433 yaşlı bireyle gerçekleştirilmiştir. 65-91 yaş aralığındaki katılımcıların yaş ortalaması $\bar{x}=72,44\pm 6,15$ 'tir. Araştırmada Kişisel Bilgi Formu ve Geriatrik Depresyon Ölçeği kullanılmıştır. Verilerin analizinde korelasyon ve hiyerarşik regresyon analizleri uygulanmıştır. Yapılan analizler sonucunda yaşlı bireylerin geriatrik depresyon düzeylerinin "kesin depresyon" düzeyinde olduğu, geriatrik depresyon ile ölüm korkusu, medeni durum, eğitim ve gelir düzeyi arasında anlamlı bir ilişki olduğu görülmüştür. Hiyerarşik regresyon analizinde yaşlı bireylerde ölüm korkusunun depresyona etkisinde evli olmanın, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmanın dolaylı bir etki oluşturarak ılımlaştırıcı bir role sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları literatürdeki çalışmalar çerçevesinde tartışılmış ve nedensellik bağlamında yorumlanmıştır. Araştırmanın bulgularından yola çıkarak uygulayıcılara ve politika yapıcılara birtakım öneriler sunulmuştur.

ABSTRACT

This study aims to investigate the role of marital status, education level, and income level in the impact of death anxiety on geriatric depression in elderly individuals. A survey model was used in the study. The study was carried out with 433 elderly individuals, 224 of whom are men and 209 are women. The mean age of the participants between 65-91 is $\bar{x}=72.44\pm 6.15$. The study utilized a Demographic Information Form and the Geriatric Depression Scale. Correlation and hierarchical regression analyses were applied in the analysis of the data. The analysis results indicate that elderly individuals experience geriatric depression at a "definite depression" level. There is a significant relationship between geriatric depression and death anxiety, marital status, education level, and income level. In the hierarchical regression analysis, it was found that being married, having a higher education and income level had an indirect mitigating effect on the impact of death anxiety on depression among elderly individuals. The findings were discussed within the framework of the studies and interpreted within the context of the literature. Based on the findings of the research, a number of recommendations were presented to practitioners and policy makers.

DOI: <https://doi.org/10.30783/nevsosbilen.1307489>

Attf/Cite as: Türk, A., & Işık, A. (2023). Yaşlı bireylerin depresyon düzeyine etki eden faktörlerin incelenmesi. *Nevşehir Hacı Bektaş Veli Üniversitesi SBE Dergisi*, 13(4), 2424-2434.

Giriş

Modernleşmenin meydana getirdiği tıbbi ve teknolojik gelişmelere bağlı olarak insan nüfusunun hızla artması ve bireylerin yaşam sürelerinin uzamasıyla birlikte tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de yaşlı nüfus oranlarının gündün güne arttığı görülmektedir. Nitekim Türkiye İstatistik Kurumu'nun 2022 yılı verilerine göre Türkiye'deki yaşlı nüfus son beş yıl içinde %22,6 oranında artış göstermiş, 2017 yılında Türkiye'deki yaşlı nüfusun toplam nüfusa oranı %8,5 iken 2022 yılında bu oranın %9,9'a yükselmiştir (TÜİK, 2023).

Bireyin kontrolünün dışında ortaya çıkan ve çevresel faktörlere uyum sağlayabilme yeteneğinin azaldığı biyolojik bir dönem olarak tanımlanan yaşlılık, insan yaşamının doğal bir evresidir ve herkesin yaşayabileceği bir süreçtir (WHO, 2015). Yaşlılık sürecinde yaşlı bireyler için pek çok zorluk da ortaya çıkmaktadır. Bu süreçte fiziksel güçlerinin azalması, hareket kabiliyetinin kısıtlanması, kronik hastalıkların artması ve sosyal ilişkilerdeki değişimler yaşlı bireylerin yaşam kalitesini olumsuz etkileyebilmektedir. Bununla birlikte yaşlı bireyler gençlik yıllarında sahip olduğu ve önem atfettiği güç, görünüm, gelir, rol ve statü gibi özellikler açısından çeşitli kayıplar yaşamaktadır (Hablemitoğlu & Özmete, 2010). Freud (1917) bireyin duygusal anlamlar yüklediği imgesel nesnelerin kaybedilmesi halinde ortaya çıkan yas sürecinin uzun sürmesi ve kronikleşmesi durumunda depresyon meydana geldiğini ifade etmektedir. Buna göre yaşlılıkla birlikte fiziksel, sosyal ve ekonomik açıdan yaşanan kayıplar yaşlı bireyler için depresyon gibi ciddi sorunların ortaya çıkmasına sebep olabilmektedir (Küçük & Karadeniz, 2021). Yapılan araştırmalar yaşlı bireylerde depresyon riskinin dünya genelinde giderek artan önemli bir ruh sağlığı sorunu olduğunu ve depresyon prevalansının her geçen gün artarak devam ettiğini bildirmektedir (Ağırman vd., 2017; Bekircan & Okanlı, 2023; Polat & Karasu, 2020; Zhang vd., 2023).

Depresyon, bireylerin daha önce zevkle yaptıkları rutin etkinliklere karşı isteksizlik, kendini üzgün, çökkün ve karamsar hissetme, geleceğe yönelik umutsuzluk, fiziksel ve ruhsal enerji eksikliği, yorgunluk ve konsantrasyon sorunları, bilişsel yavaşlama, işlevsellikte azalma ve yaşamdan zevk almama gibi belirtilerle kendini gösteren bir duygu durum bozukluğudur (APA, 2013; Türk vd., 2022). Yaşlı bireyler üzerinde zihinsel ve duygusal bir baskı oluşturan depresyon, bireylerin yaşam kalitesini olumsuz yönde etkileyerek intihar riskini artırabilmektedir (Birinci, 2021; Spar & La Rue, 2007). Nitekim Conwell ve arkadaşları (1995) tarafından dünya genelinde yapılan bir çalışmada yaşlılık döneminde meydana gelen intihar davranışlarının %71'nin psikiyatrik sorunlardan kaynaklandığı, bu psikiyatrik rahatsızların başında da depresyon geldiği tespit edilmiştir. Bununla birlikte yaşlılık döneminde yaşanan depresif durumlar, yeti kaybı gibi çeşitli faktörlere bağlı ölümlere, fiziksel hastalıklara ve sağlık bakım hizmeti maliyetinin artmasına neden olabilmektedir (Hablemitoğlu & Özmete, 2010). Bu noktada depresyon yaşlılık döneminin önemli bir ruhsal sorunu olarak karşımıza çıkmakta ve yaşlılık döneminde depresyona yol açan faktörlerin incelenmesi önem arz etmektedir.

İlerleyen yaşla birlikte, fiziksel yeteneklerde azalma, bilişsel işlevlerde ve günlük aktivitelerde gerileme, sosyal ilişkilerde zayıflama, ekonomik durumda kötüleşme, yalnız yaşama ve sosyal destek sistemlerinin zayıflaması gibi faktörler yaşlı bireylerde geriatrik depresyon görülme sıklığını artırmaktadır (Park & Nam, 2023; Tel vd., 2014; Zubaroğlu-Yanardağ ve Say-Şahin, 2019). Kavlak (2018) geriatrik depresyonun sebeplerini çocukların kendi hayatlarını kurarak evden ayrılması sonucu oluşan yalnızlık hissi, emeklilik ile birlikte yaşanan statü kaybı ve maddi kayıp, eş kaybı, aniden ortaya çıkan sağlık sorunları nedeniyle başka birinin yardımına muhtaç hale gelmek, kronik hastalıklara bağlı bağımsızlığın azalması ve kurum bakımına ihtiyaç duyulması ve günlük yaşam aktivitelerindeki bozulmalar olarak belirtmektedir.

Beck (1976) tarafından geliştirilen bilişsel modele göre ise depresyonun temelini oluşturan üç temel bilişsel unsur bulunmaktadır. Bunlar, bireyin kendini kusurlu ve yetersiz gördüğü benliğe dair olumsuz bakış açısı; yaşanan deneyimler ve dış dünyaya dair olumsuz bakış açısı; geleceğe dair geliştirilen olumsuz bakış açısıdır. Bu noktada bilişsel modelin ortaya koyduğu depresyonun üç temel unsuru yaşlı bireyler açısından değerlendirilebilir. Buna göre fiziksel yapılarında meydana gelen değişimlerle birlikte kendilerini kusurlu ve yetersiz olarak görme eğiliminde olan yaşlı bireyler, kendilerine dair olumsuz bir bakış açısına sahip olabilir; emekli olmak, sağlık sorunları, sosyal izolasyon, yalnızlık gibi zorluklar nedeniyle kendilerini değersiz hissedebilir ve bu düşünceler yaşlı bireyleri depresyon yaşama açısından riskli duruma getirebilir. Yaşlılık süreciyle birlikte hayatlarında çeşitli kayıplar ve değişiklikler yaşayan yaşlı bireylerin bu deneyimleri onların dış dünya hakkında olumsuz düşüncelere sahip olmalarına ve depresif duygular yaşamalarına neden olabilir. Aynı zamanda yaşamın sonuna yaklaştığını düşünen yaşlı bireyler ölüm ve ölüm sonrası yaşamla ilgili karamsar veya üzgün düşüncelere sahip olabilir ve bunun sonucunda depresyon riskiyle karşı karşıya kalabilirler. Bu bağlamda yaşlı bireylerde depresyonu etkileyen

önemli faktörlerden birisinin ölüm ve ölüm korkusu olduğunu ifade edilebilir. Nitekim yaşlılık döneminde ölüm, soyut bir kavram değil, aksine her an karşılaşılabilir bir gerçeklik olarak algılanmakta; eski fiziksel gücün yitirilmesi, bunun beraberinde gelişen hastalıklar, aynı yaş grubundaki diğer kişilerin hayattan ayrılması gibi faktörler yaşlılarda ölüm korkusunu arttırmaktadır (Saygılı, 2013; Koç, 2002). Ölüm düşüncesinin, aşırı ve ölçüsüz bir şekilde ortaya çıktığı durumlarda ise insan psikolojisini olumsuz etkileeneceğinden bu patolojik durum, kişinin hayat kalitesini düşürerek depresyona yol açabilmektedir (Birinci, 2021; Karaca, 2000).

Eker & Noyan (2004) yaşlılarda depresyon için risk faktörlerini kadın olmak, dul/bekar olmak, düşük gelir ve eğitim düzeyine sahip olmak, sosyal destek yetersizliği, kayıp yaşama, kronik hastalıklar şeklinde sıralamaktadır. Yaşlı bireylerde depresif bozukluklarla ilgili yapılan çalışmalar da bu görüşü desteklemektedir. Nitekim yapılan araştırmalarda medeni durum (Birinci, 2021; Park & Nam, 2023; Polat & Karasu, 2020; Taqui vd., 2007), eğitim düzeyi (Taqui vd., 2007; Zhou vd., 2021; Zubaroğlu-Yanardağ ve Say-Şahin, 2019) ve gelir düzeyi (Halpern-Manners vd., 2016; Raghupathi & Raghupathi, 2020; Top vd., 2010; Zhou vd., 2021) değişkenlerinin yaşlı bireylerin depresyon düzeyleriyle yakından ilişkili olduğu ortaya konulmuştur.

Yukarıda verilen bilgilerden hareketle bu çalışma yaşlı bireylerde ölüm korkusunun geriatrik depresyona etkisinde medeni durum, eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin rolünü ortaya koymayı amaçlamaktadır. Bu amaç doğrultusunda araştırmada aşağıdaki hipotezler test edilmiştir:

H₁: Yaşlı bireylerde ölüm korkusu geriatrik depresyonu pozitif yönde anlamlı düzeyde etkilemektedir.

H₂: Yaşlı bireylerde medeni durum, eğitim düzeyi ve gelir düzeyi geriatrik depresyonu anlamlı düzeyde etkilemektedir.

H₃: Yaşlı bireylerde ölüm korkusunun geriatrik depresyona etkisinde evli olmak, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmak ilımlaştırıcı etkiye sahiptir.

Yöntem

Araştırmanın Modeli

Nicel araştırma yaklaşımının benimsendiği bu çalışmada araştırmanın amacı doğrultusunda genel tarama modellerinden iki ve/veya daha fazla değişken arasındaki ilişkinin varlığını ve derecesini tespit etmeyi hedefleyen ilişkiyel tarama modeli kullanılmıştır (Karasar, 2003).

Evren ve Örneklem

Araştırmanın evrenini 65 yaş ve üzeri yaşlı nüfus oluşturmaktadır. Türkiye İstatistik Kurumu (TÜİK, 2023) yaşlı istatistiklerine göre 8 milyon 451 bin 669 yaşlı birey bulunmaktadır. TÜİK verilerine göre yaşlı nüfus oranının en yüksek (%20,2) olduğu il Sinop'tur. Bu kapsamda çalışmanın örneklemini Sinop ilinden seçilmiştir. TÜİK verilerinde il bazlı yaşlı nüfus sayısı belirtilmediğinden Aksakoğlu'nun (2001) $n=(t^2 \times p \times q) \div d^2$ formülü kullanılarak örneklem hacmi hesaplanmıştır. Formüldeki değerler yerine konularak yapılan hesaplamada 384 kişinin minimum örneklem hacmi için yeterli olacağı görülmüştür [$n=(1,96^2 \times 0,50 \times 0,50) \div (0,05)^2$]. Araştırma olasılıklı olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda ve kartopu örnekleme yöntemleri kullanılarak ulaşılan 433 katılımcıyla gerçekleştirilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Araştırma kapsamında oluşturulan ölçme aracı iki bölümden oluşmakta olup birinci bölümde Kişisel Bilgi Formu, ikinci bölümde Geriatrik Depresyon Ölçeği kullanılmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacılar tarafından oluşturulan kişisel bilgi formunda katılımcıların yaş, cinsiyet, medeni durum, eğitim düzeyi, gelir düzeyi, yaşadığı yer (aile/çocuklarla yaşama, huzurevi/bakım merkezinde yaşama, evde yalnız yaşama), ölümden korkma durumu, çocuk sahibi olma durumu gibi sosyodemografik özelliklerini ortaya koymayı amaçlayan sorular bulunmaktadır.

Geriatik Depresyon Ölçeği

Yaşlı bireylerin depresif belirtilerini ölçmek amacıyla Yesavage ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen ölçek evet/hayır formatında iki cevap seçeneekli 30 sorudan oluşmaktadır. Ölçeğin Türkçe geçerlilik ve güvenilirlik çalışması Ertan ve arkadaşları (1997) tarafından yapılmıştır. Ölçekte depresyon lehine verilen cevaplar için 1 puan diğer yanıt için 0 puan verilerek toplam depresyon puanı oluşturulmaktadır. Ölçekten alınan 0-10 arasındaki puan yaşlı bireylerde depresyonun olmadığını, 11-13 arasındaki puan muhtemel depresyon belirtilerinin var olduğunu, 14 ve üzeri puan yaşlı bireylerde depresyonun kesin olduğunu göstermektedir. 11 ve üstü bir skorun depresyon tanısı için pozitif olduğu düşünülmüştür (Ertan vd., 1997). Yesavage ve arkadaşları (1983) tarafından geliştirilen ölçeğin orijinalinde Cronbach Alpha güvenilirlik katsayısı $\alpha=0,94$; Ertan ve arkadaşları (1997) tarafından yapılan adaptasyon çalışmasında $\alpha=0,92$; bu çalışmada ise $\alpha=0,93$ olarak hesaplanmıştır.

Araştırmanın Etik Boyutu

Araştırmada veriler toplanmadan önce Sinop Üniversitesi İnsan Araştırmaları Etik Kurulundan 20.03.2023 tarih ve E-57428665-050.01.04-167760 sayılı etik kurul izni alınmıştır. Araştırmaya katılmaya gönüllü olan katılımcılardan bilgilendirilmiş onam alınmıştır.

Verilerin Toplanması

Ölçme aracı 25.03.2023-10.04.2023 tarihleri arasında katılımcılara yüz yüze anket tekniği kullanılarak uygulanmıştır. Yaşlı bireylerde soruları/maddeleri anlama noktasında güçlük çekenler için ifadeler sadeleştirme ve somutlamayla anlatım yoluna gidilmiştir. Ölçme aracının doldurulma süresi her bireyde farklı olmakla birlikte ortalama 20 dakika sürmüştür. Örnekleme ulaşırlıkla olmayan örnekleme yöntemlerinden kolayda örnekleme ve kartopu örnekleme teknikleri yoluyla 452 katılımcıya ulaşılmıştır. Araştırma, 19 katılımcının ölçme aracını eksik/hatalı doldurmasından dolayı 433 kişiyle gerçekleştirilmiştir.

Verilerin Analizi

Araştırma kapsamında bütün istatistiksel işlemler SPSS 25.0 programı kullanılarak gerçekleştirilmiştir. Verilerin analizinden önce verilerin normalliği varsayımının karşılanıp karşılanmadığı test edilmiştir. Normallik analizi Çarpıklık (Skewness) ve Basıklık (Kurtosis) testleriyle incelenmiştir. Yapılan analizde geriatik depresyon ölçeğinin çarpıklık ($Y_1=-0,066\pm 0,12$) ve basıklık ($Y_2=-1,191\pm 0,23$) katsayılarının $\pm 1,5$ aralığında yer aldığı ve verilerin normal dağılım gösterdiği tespit edilmiştir (Tabachnick & Fidell, 2013). Normal dağılım gösteren verilerin analizinde parametrik testlerden yararlanılmıştır. Araştırmada betimsel istatistiklerde katılımcıların sosyodemografik özelliklerini ortaya koymak adına frekans, minimum, maksimum, yüzde, ortalama ve standart sapma testleri; açıklayıcı istatistiklerde değişkenler arası ilişkiyi incelemek için Spearman korelasyon analizi ve ölüm korkusunun geriatik depresyona etkisinde medeni durum, eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin rolünü incelemek için hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır. Araştırmada elde edilen bütün sonuçlar 0,05 hata payında ve %95'lik güven aralığında değerlendirilmiştir.

Bulgular

Sosyodemografik Özelliklere İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmaya 65-91 yaş aralığında 209'u (%48,3) kadın ve 224'ü (%51,7) erkek olmak üzere 433 kişi katılmıştır. Katılımcıların 232'si (%53,6) evli iken 201'i (%46,4) bekar/duldur. Yaşlı bireylerin 98'i (%22,6) okur yazar değil iken 245'i (%56,6) ilkökul, 90'ı (%20,8) lise ve üzeri eğitim düzeyine sahiptir. 77'si (%17,8) gelir düzeyini düşük, 253'ü (%58,4) orta ve 103'ü (%23,8) yüksek olarak ifade eden katılımcıların 378'i (%87,3) emekli/dul aylığı ile geçimini sağlamaktadır. 244'ü (%56,4) aile/çocuklarıyla, 54'ü (%12,5) huzurevi/bakım merkezinde, 135'i (%31,2) evinde yalnız yaşayan yaşlı bireylerin 386'sının (%89,1) çocuğu varken 47'sinin (%10,9) çocuğu yoktur. Yaşlı bireylerin 200'ü (%46,2) ölümden korkmadığını belirtirken 233'ü (%53,8) ölümden korktuğunu ifade etmiştir.

Geriatrik Depresyona İlişkin Betimleyici İstatistikler

Araştırmada yaşlı bireylerin depresyon düzeylerini ortaya koymak adına betimleyici istatistiklerden faydalanılmıştır. Yapılan analiz sonucunda yaşlı bireylerin geriatrik depresyon ölçeğinden almış oldukları ortalama puanın $\bar{x}=15,98\pm 8,60$ olduğu; bulguya göre yaşlı bireylerin geriatrik depresyon düzeylerinin “kesin depresyon” düzeyinde olduğu görülmüştür. Yaşlı bireylerin geriatrik depresyon düzeyleri kategorik olarak incelendiğinde katılımcıların 131’inde (%30,3) depresyon belirtisi olmadığı, 48’inde (%11,1) muhtemel bir depresyon belirtilerinin olduğu, 254’ünde (%58,7) depresyonun kesin olduğu saptanmıştır (Tablo 1).

Tablo 1. Geriatrik Depresyona İlişkin Betimleyici İstatistikler

Değişken	Kategoriler	n	%	Min.	Max.	\bar{x}	ss.	Cronbach Alpha
Geriatrik Depresyon Ölçeği	Depresyon Yok	131	30,3	0,00	30,00	15,98	8,60	0,93
	Muhtemel Depresyon	48	11,1					
	Kesin Depresyon	254	58,7					

Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişki

Araştırma kapsamında değişkenler arasındaki ilişki Spearman Korelasyon analiziyle incelenmiştir. Yapılan analiz sonucunda elde edilen bulgular Tablo 2’de verilmiştir. Bulgulara göre geriatrik depresyon ile medeni durum ($r=-0,248$; $p<0,01$), eğitim düzeyi ($r=-0,379$; $p<0,01$) ve gelir düzeyi ($r=-0,334$; $p<0,01$) arasında negatif yönlü düşük düzeyde; geriatrik depresyon ile ölüm korkusu ($r=0,516$; $p<0,01$) arasında pozitif yönlü orta düzeyde anlamlı bir ilişki olduğu tespit edilmiştir.

Tablo 2. Araştırmanın Değişkenleri Arasındaki İlişki

Değişkenler	1	2	3	4	5
1. Medeni Durum	1				
2. Eğitim Düzeyi	-0,262**	1			
3. Gelir Düzeyi	-0,202**	0,325**	1		
4. Ölüm Korkusu	0,147**	-0,307**	-0,166**	1	
5. Geriatrik Depresyon	-0,248**	-0,379**	-0,334**	0,516**	1

** $p<0,01$

Geriatrik Depresyona Etki Eden Faktörler

Araştırmada yaşlı bireylerde ölüm korkusunun depresyon düzeylerine etkisinde medeni durum, eğitim ve gelir düzeyinin rolünü ortaya koymak adına iki modelli hiyerarşik regresyon analizi uygulanmıştır.

Analizde ölüm korkusu bağımsız değişken, depresyon bağımlı değişken olarak birinci modele dahil edilmiştir. Analizin birinci modelinde ölüm korkusunun yaşlılarda depresyonu pozitif yönde anlamlı düzeyde yordadığı saptanmıştır ($\beta=0,516$; $p<0,05$). Bulgudan yaşlı bireylerin ölüm korkusu arttıkça geriatrik depresyon düzeylerinin yükseldiği sonucuna ulaşılabilir. Hiyerarşik regresyon analizinin birinci modelinde yaşlı bireylerin depresyon düzeylerindeki toplam varyansın %27’sinin ($R^2=0,27$) ölüm korkusu tarafından açıklandığını göstermektedir.

Yaşlı bireylerde ölüm korkusunun depresyona etkisinde medeni durum, eğitim ve gelir düzeyinin rolünü incelemek adına ölüm korkusu ile medeni durum, eğitim ve gelir düzeyi birlikte ikinci modele dahil edilmiştir. Yapılan analiz sonucunda ikinci modelde yaşlı bireylerin depresyon düzeylerindeki toplam varyansın %37’sinin ($R^2=0,37$) ikinci modele dahil edilen söz konusu değişkenler tarafından açıklandığını göstermektedir. Hiyerarşik regresyon analizinin ikinci modelinde medeni durum ($\beta=-0,105$; $p<0,05$), eğitim düzeyi ($\beta=-0,161$; $p<0,05$) ve gelir düzeyinin ($\beta=-0,191$; $p<0,05$) yaşlı bireylerde depresyonu negatif yönde yordadığı, söz konusu değişkenlerin modele dahil edilmesiyle ölüm korkusunun depresyona etkisinin ($\beta=0,419$; $p<0,05$) azaldığı görülmüştür. Elde edilen bulgulara göre yaşlı bireylerde ölüm korkusunun depresyona etkisinde evli olmak, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmak dolaylı bir etki oluşturarak ılımlaştırıcı bir role sahiptir (Baron & Kenny, 1986). Buna göre yaşlı bireylerde evli olmak, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmak ölüm korkusunun geriatrik depresyona etkisini düşürmektedir.

Tablo 3. Değişkenlerin Geriatrik Depresyonu Yordama Düzeyi

Model	Değişkenler	B	S.H.	β	t	p	R ²	ΔR^2
Model 1	Ölüm Korkusu	8,897	0,71	0,516	12,501	0,00*	0,27	0,26
Model 2	Ölüm Korkusu	7,230	0,70	0,419	10,327	0,00*	0,37	0,36
	Medeni Durum	-1,809	0,69	-0,105	-2,606	0,01*		
	Eğitim Düzeyi	-2,099	0,56	-0,161	-3,739	0,00*		
	Gelir Düzeyi	-2,563	0,55	-0,191	-4,659	0,00*		

*p<0,05

Tartışma

Bu araştırma ölüm korkusunun geriatrik depresyona etkisinde medeni durum, eğitim düzeyi ve gelir düzeyinin rolünü incelemek amacıyla 433 yaşlı bireyle gerçekleştirilmiştir. Araştırmada betimleyici ve açıklayıcı analizler bir arada kullanılmıştır. Çalışmanın amacı doğrultusunda verilerin analizinde hiyerarşik regresyon analizi kullanılmıştır.

Araştırmanın birinci bulgusu yaşlı bireylerin yüksek depresyon düzeyine sahip olduğu ve yaşlı bireylerin çoğunluğunun (%58,7) “kesin depresyon” düzeyinde depresyon yaşadığıdır. Araştırmadan elde edilen bu bulgu literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermektedir (Ağırman vd., 2017; Parlar-Kılıç vd., 2014; Polat & Karasu, 2020). Yaşlı bireylerde depresyon düzeyinin yüksek olması birçok nedenle açıklanabilmektedir. Yaşlı bireylerde depresyon üzerine yapılan araştırmalarda geriatrik depresyonun bilişsel ve işlevsel sorunlardan, psikomotor yeteneklerde yavaşlama, problem çözme ve analitik düşünme becerilerinde zayıflama, psikiyatrik öykü, kronik hastalıklar, sosyal yaşamdan izole olma, düşük sosyal destek ve stres gibi faktörlerin yaşlı bireylerde depresyonla ilişkili olduğu belirtilmektedir (Ağırman vd., 2017; Birinci, 2021; Chen vd., 2019; Eker & Noyan, 2004; Zubaroğlu-Yanardağ ve Say-Şahin, 2019). Bununla birlikte bu araştırmada yaşlı bireylerin depresyon düzeylerinin yüksek olmasının muhtemel nedeninin çocuk sahibi olma durumu ve yalnız yaşama durumundan kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim bu araştırmada yalnız yaşayan yaşlı bireylerin depresyon düzeyi ($\bar{x}=20,30\pm7,68$), aile/çocuklarıyla ($\bar{x}=13,51\pm7,69$) ve huzurevi/bakım merkezinde ($\bar{x}=16,25\pm10,35$) yaşayanlara kıyasla daha yüksektir. Bununla birlikte yalnız yaşayan bireylerin çocuk sahibi olma durumu da önemli bir faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yalnız yaşayan yaşlı bireylerden çocuk sahibi olanların ($\bar{x}=21,63\pm6,88$) çocuk sahibi olmayanlara ($\bar{x}=14,16\pm8,31$) kıyasla depresyon düzeyi daha yüksektir. Buradan bu çalışma kapsamında çocuk sahibi olmasına rağmen yalnız yaşayan yaşlı bireylerin (%25,6) daha depresif olduğu ifade edilebilir.

Araştırmanın ikinci bulgusu yaşlı bireylerdeki ölüm korkusunun geriatrik depresyonla ilişkili olduğu ve ölüm korkusunun geriatrik depresyonu anlamlı düzeyde etkilediğidir. Buna göre yaşlı bireylerde ölüm korkusu geriatrik depresyonu etkileyen risk faktörlerinden biridir. Araştırmada elde edilen bulgu literatürdeki çalışmalarla paralellik göstermektedir (Abdel-Khalek, 2001; Birinci, 2021; Kang, 2010; Öztürk vd., 2011; Strömberg & Jaarsma, 2008). Yaşlı bireyler, ölüme yaklaştıklarında çeşitli kaygılar yaşayabilmektedir. Ölüm korkusu, yaşlıların hayatları boyunca karşılaştıkları birçok kayıp ve değişikliğin yanı sıra sağlık sorunları, sosyal izolasyon ve ekonomik güvencesizlik gibi faktörlerden kaynaklanabilmektedir. Bu bağlamda yaşlılık döneminin önemli psikolojik sorunların olan ölüm korkusu, yaşlı bireylerin psikolojik olarak bireylerin hayatlarının sonuna yaklaştıkları düşüncelerinin hâkim olmaya başladığı bir dönemdir. Artık çok zamanlarının kalmadığını ve her geçen gün ölüme yaklaştığını düşünen yaşlı bireylerin ölümden korkmaları, ölümü kabullenememeleri, ölmek istememeleri beklenen bir durumdur (Birinci, 2021; Karaca, 2000; Koç, 2002; Saygılı, 2013). Bu süreçte kişinin ölüme iyi yaklaştığını düşünmesi yaşadığı hayatın anlamını ve önemini sorgulamasına yol açabilir. Bu noktada yaşlı bireylerin hayattaki amaçlarının ve hedeflerinin yerine getirilmediği düşüncesine kapılmalarının bireylerde depresyon riskini artırdığı düşünülmektedir.

Araştırmanın üçüncü bulgusu medeni durumun geriatrik depresyon ile anlamlı düzeyde ilişkili olduğu ve geriatrik depresyonu etkilediğidir. Bulgudan bekar/dul katılımcıların evli katılımcılara kıyasla depresyon düzeyinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Buna göre yaşlı bireylerde bekar/dul olmak geriatrik depresyonu etkileyen risk faktörlerinden biridir. Araştırmanın bulguları literatürdeki çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir

(Aslan & Hocaoglu, 2014; Park & Nam, 2023; Polat & Karasu, 2020; Taqui vd., 2007). Bu araştırma kapsamında bekar/dul katılımcıların geriatrik depresyon düzeylerinin evli olanlara kıyasla yüksek olmasının evliliğin/ailenin bir sosyal destek mekanizması olarak işlev görmesinden kaynaklandığı düşünülmektedir. Nitekim evli olan yaşlı bir bireyin eşinden aldığı sosyal destek o kişinin fiziksel ve psikolojik sağlığını olumlu etkilemekte, yaşamdan almış olduğu memnuniyeti artırmakta; bekar/dul olan yaşlı bir bireyin yaşam olayları karşısında destek alabileceği bir eş bulunmamakta ve bu durum kaçınılmaz olarak psikolojik stres ve depresyona yol açabilmektedir (Aslan & Hocaoglu, 2014; Park & Nam, 2023; Parlar-Kılıç vd., 2014; Taqui vd., 2007). Birçok çalışmada yaşlılara yönelik sosyal desteğin yaşlı bireylerin sağlıkları ve esenlikleri için oldukça önemli olduğu; bekar/dul yalnız yaşayan yaşlıların, evli ve ailesiyle yaşayanlara kıyasla fiziksel ve ruhsal sağlıklarını daha olumsuz algıladıkları belirtilmektedir (Aydiner-Boylu & Günay, 2018; Birinci, 2021; Parlar-Kılıç vd., 2014).

Araştırmanın dördüncü bulgusu eğitim düzeyi ile geriatrik depresyon arasında anlamlı bir ilişki olduğu ve eğitim düzeyinin geriatrik depresyonu etkilediğidir. Bulgulardan eğitim düzeyi arttıkça geriatrik depresyon düzeyinin azaldığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmanın bulgusu literatürdeki önceki çalışmaların bulgularıyla benzerlik göstermektedir (Taqui vd., 2007; Zhou vd., 2021; Zubaroglu-Yanardağ ve Say-Şahin, 2019). Eğitim düzeyinin artmasıyla yaşlı bireylerde depresyon düzeyinin düşmesi birkaç nedenle açıklanabilir. Yüksek eğitim seviyesine sahip olmak bellek ve bilişsel işlevlerde iyileşme ile yakından ilişkili olup bireylerin daha iyi zihinsel sağlık kapasitesine sahip olmalarına olanak sağlamaktadır (Stern, 2012). Yüksek eğitim seviyesi sosyal ve ekonomik koşulları arttırarak bireylerin daha sosyal olmalarına, güçlü sosyal destek sistemlerine sahip olmalarına, daha az strese maruz kalmalarına, daha iyi stresle başa çıkma stratejilerine sahip olmalarına, fiziksel ve ruhsal sağlık konusunda daha iyi farkındalığa sahip olmalarına olanak sağlamaktadır (Halpern-Manners vd., 2016; Raghupathi & Raghupathi, 2020). Bununla birlikte eğitilmiş bireyler daha sağlıklı yaşam biçimleri benimsemekte, düzenli olarak egzersiz yapmakta, daha sağlıklı beslenmekte, tıbbi sorunların takip ve tedavisinde daha bilinçli olmaktadır. Bu durum bireylerin depresyon riskine karşı daha dirençli olmasına yol açmaktadır (Blazer, 2003; Raghupathi & Raghupathi, 2020).

Araştırmanın beşinci bulgusu gelir düzeyinin geriatrik depresyon ile ilişkili olduğu ve gelir durumunun geriatrik depresyonu etkilediğidir. Bulguya göre gelir düzeyi arttıkça yaşlı bireylerin geriatrik depresyon düzeyleri düşmektedir. Araştırma bulguları literatürdeki bulguları destekler niteliktedir (Halpern-Manners vd., 2016; Top vd., 2010; Zhou vd., 2021). Yaşlılık dönemi bireylerin emekli olarak gelir ve sosyal statü kaybı yaşadığı bir dönemdir. Emeklilikle birlikte yaşanan gelir kaybına bağlı olarak yaşlı bireyler sosyal hayata daha az dahil olmakta, yaşlı birey kendini soyutlayabilmekte, kaynaklara ulaşmakta zorluk çekeabilmekte, yoksulluk ve toplumsal dışlanmışlık yaşayabilmekte olup böylece yalnızlık ve depresyon duygularını yoğun bir şekilde hissedebilmektedir (Zhou vd., 2021). Aynı zamanda düşük gelire sahip yaşlı bireyler kendilerini başkalarına muhtaç, savunmasız ve değersiz olarak hissederek depresif duygular yaşayabilmektedir (Eker & Noyan, 2004). Nitekim bu çalışmada da yaşlı bireylerin büyük çoğunluğu (%67,7) yaşlılığı yalnızlık, muhtaçlık, işe yaramazlık ve terk edilmişlik olarak ifade etmektedir.

Araştırmanın son bulgusu yaşlı bireylerde ölüm korkusunun geriatrik depresyona etkisinde evli olmanın, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmanın dolaylı bir etki oluşturarak ılımlaştırıcı bir role sahip olduğudur. Buna göre yaşlı bireylerde evli olmak, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmak ölüm korkusunun geriatrik depresyona etkisini düşüren birer faktör olarak karşımıza çıkmaktadır. Yaşlılıkta ölüm korkusu doğal bir duygudur ancak bu korkunun depresyona dönüşmesi kişinin yaşam kalitesini düşürebilir (Birinci, 2021; Karaca, 2000). Yaşlı bireylerin evli olmaları, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmaları genellikle daha güvenli bir yaşam tarzına sahip olmalarına neden olmaktadır. Evlilik, sosyal destek sağlayarak yaşlı bireylerin yalnız hissetmelerini önlemekte; yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olmak bireylerin genellikle daha sağlıklı bir yaşam tarzına sahip olmasına olanak sağlamaktadır. Bu faktörler, kişilerin ruh sağlıklarını olumlu yönde etkileyerek genel olarak daha iyi bir yaşam kalitesine sahip olmalarını sağlamakta ve depresyon riskini azaltmaktadır (Birinci, 2021; Chen vd., 2019; Halpern-Manners vd., 2016; Raghupathi & Raghupathi, 2020). Bu bağlamda ölüm korkusunu daha rasyonel bir şekilde ele alan evli, yüksek eğitim ve gelir düzeyine sahip olan kişilerin, kendilerine daha olumlu bir bakış açısı geliştirdiği ve bu durumun ölüm korkusunun depresyon üzerindeki etkisini azalttığı düşünülmektedir. Kendilerine karşı olumlu bakış açısı geliştiren yaşlıların sosyal ilişkilerini sürdürmeleri, sosyal destek sistemlerini güçlendirmeleri ve yalnızlık hissini azaltacak aktivitelere katılmaları da depresyon riskini azaltabilmektedir.

Sonuç ve Öneriler

Araştırma bulguları yaşlı bireylerin medeni durumlarının, eğitim ve gelir düzeylerinin geriatrik depresyonla başa çıkmada yardımcı olabilecek dolaylı bir etkiye sahip olduğunu ve ölüm korkusunun depresyon üzerindeki etkisini azalttığını ortaya koymaktadır. Bu bağlamda araştırmanın bulguları geriatrik depresyonla mücadele etmede farklı yaklaşımların ve stratejilerin kullanılması gerektiğini, sosyal hizmet uygulamalarının ve sosyal politikaların önemli faktör olduğunu göstermektedir. Buradan hareketle araştırma bulgularından yola çıkarak yaşlı bireylere, uygulayıcılara ve politika yapıcılara birtakım öneriler sunulmuştur.

Ölüm korkusu ve depresyon ile başa çıkabilmek için yaşlı bireylerin pozitif bir bakış açısına sahip olmaları ve yaşam kalitelerini arttırmak için aktif olmaları önemlidir. Bu nedenle, yaşlı bireylerin sosyal destek ağlarını genişletmeleri, yeni hobiler edinmeleri, fiziksel aktivitelerine ve sosyal etkinliklerine devam etmeleri teşvik edilerek boş zamanı değerlendirme aktiviteleri güçlendirilmelidir. Ayrıca yaşlı bireylerin ruhsal sorunlarla baş çıkmalarına yardımcı olmak adına ulaşılabilir ve erişilebilir sağlık politikaları güçlendirilmeli ve psikososyal destek hizmetlerine erişimi artırılmalıdır. Özellikle yaşlı bireylerin birinci basamak sağlık hizmetlerinde profesyonel ruh sağlığı desteklerine erişimlerinin kolaylaştırılması, aile hekimliği birimlerinde psikolog ve sosyal hizmet uzmanlarından oluşan psikososyal servislerin oluşturulması bireylerin psikososyal sorunlarının kronik ve kompleks boyutlara gelmeden önlenmesini sağlayacaktır. Sosyal hizmet uzmanları bu servislerde yaşlı bireylerin duygusal destek almalarına, sosyal bağlantılarının güçlendirilmesine, yaşam kalitelerinin artırılmasına ve böylece yaşlılarda biyopsikososyal tam iyilik halinin sağlanmasına destek olabilir (Öztürk vd., 2023).

Yaşlı bireylerin depresyonla mücadele etmelerine yardımcı olmak için sosyal politikaların geliştirilmesi önemlidir. Bu politikalar, yaşlılara erişilebilir ve uygun maliyetli sağlık hizmetleri sağlamayı, sosyal destek sistemlerini güçlendirmeyi ve sosyal katılımı teşvik etmeyi amaçlamalıdır. Bulgular geriatrik depresyonla mücadelede gelir eşitsizliğinin azaltılmasının önemini vurgulamaktadır. Yaşlılara yönelik eğitim programları, aile destek programları, emeklilik maaşlarının iyileştirilmesi gibi yaşlı bireylerin eğitim ve gelir düzeyleri ile aile refahını artıracak politikalar ile sosyal destek ağlarını desteklemek için sosyal hizmetler uygulanmalı ve güçlendirilmelidir.

Yaşlı bireylerin depresyonla mücadele etmelerine destek olmak için toplum tabanlı destek ağlarının oluşturulması gerekmektedir. Bu bağlamda sosyal hizmet uzmanları, gönüllü gruplar ve yerel yönetimlerle iş birliği yaparak yaşlı bireylerin sosyal bağlantılarını güçlendirmeyi ve izolasyonu azaltmayı hedefleyen ve yaşlı bireylere yönelik sosyal destek merkezleri ve toplum merkezleri gibi toplum tabanlı destek merkezleri oluşturulmasını teşvik edebilir. Bu merkezlerde, yaşlılara yönelik sosyal etkinlikler, hobiler, sağlık taramaları ve destek grupları gibi hizmetler ve düzenli sosyal etkinlikler, sosyal destek grupları, ev ziyaretleri ve gönüllü yardım hizmetleri gibi imkanlar sunabilir. Böylece sosyoekonomik açıdan dezavantajlı ve yalnız yaşlıların psikososyal açıdan desteklenmesi sağlanabilir. Sosyal hizmet uzmanları, toplum tabanlı destek ağlarının oluşturulmasında koordinasyon rolü üstlenerek, kaynakların etkin bir şekilde kullanılmasını sağlayabilir.

Ayrıca medeni durum, eğitim ve gelir düzeyi değişkenleri bu araştırmada kontrol değişkeni olarak kısmi bir aracılık etkisine sahiptir. Buna göre yaşlı bireylerde depresyon düzeylerinin incelenmesi üzerine yapılacak araştırmalarda sosyal izolasyon, travmatik yaşam deneyimleri, sosyal destek, fiziksel aktivite, göç, tinsellik, sağlığa erişim gibi değişkenlerle birlikte çalışılmasının literatüre önemli katkılar sunacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Abdel-Khalek, A.M. (1997). Death, anxiety, and depression. *OMEGA-Journal of Death and Dying*, 35(2), 219-229. <https://doi.org/10.2190/h120-9u9d-c2mh-nyq5>
- Ağırman, E., Gençer, M.Z., Arıca, S., Kaya, E., & Eğici, M.T. (2017). Huzurevinde, evde ailesiyle ve yalnız yaşayan yaşlı bireylerde depresyon, yalnızlık hissi düzeylerinin karşılaştırılması. *Çağdaş Tıp Dergisi*, 7 (3), 234-240. <https://doi.org/10.16899/gopctd.349938>
- Aksakoğlu, G. (2001). *Sağlıkta araştırma teknikleri ve analiz yöntemleri*. Dokuz Eylül Üniversitesi Yayınları.
- APA. (2013). *Diagnostic and statistical manual of mental disorders*. American Psychiatric Association.
- Aslan, M., & Hocaoğlu, Ç. (2014). Yaşlılarda intihar davranışı. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 6(3), 294-309.

- Aydiner-Boylu, A., & Günay, G. (2018). Yaşlı bireylerde algılanan sosyal desteğin yaşam doyumu üzerine etkisi. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırmaları Dergisi*, 7 (2), 1351-1363. <https://doi.org/10.15869/itobiad.369988>
- Beck, A.T. (1976). *Cognitive therapy and the emotional disorders*. International Universities Press.
- Bekircan, E., & Okanlı, A. (2023). Yaşlı bireylerde depresyon ve umutsuzluk düzeylerinin belirlenmesi. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 16 (1), 16-22. <https://doi.org/10.46414/yasad.1284791>
- Birinci, E. (2021). Yaşlı bireylerin yaşam kalitesi ve depresyon durumlarının incelenmesi. *Tıbbi Sosyal Hizmet Dergisi*, (17), 119-129. <https://doi.org/10.46218/tshd.877121>
- Blazer, D.G. (2003). Depression in late life: Review and commentary. *The journals of gerontology series A: Biological sciences and medical sciences*, 58(3), 249-265. <https://doi.org/10.1093/gerona/58.3.m249>
- Chen, L., Alston, M., & Guo, W. (2019). The influence of social support on loneliness and depression among older elderly people in China: Coping styles as mediators. *Journal of Community Psychology*, 47 (5), 1235-1245. <https://doi.org/10.1002/jcop.22185>
- Conwell, Y., Raby, W.N., & Caine, E.D. (1995). Suicide and aging II: The psychobiological interface. *International Psychogeriatrics*, 7(2), 165-181. <https://doi.org/10.1017/s1041610295001955>
- Eker, E., & Noyan, A. (2004). Yaşlıda depresyon ve tedavisi. *Klinik Psikiyatri*, 2, 75-83.
- Ertan, T., Eker, E., & Şar, V. (1997). Geriatrik depresyon ölçeğinin Türk yaşlı nüfusunda geçerlilik ve güvenilirliği. *Nöropsikiyatri Arşivi*, 34(1), 62-71.
- Freud, S. (1917). Mourning and melancholia. *The Standard Edition of the Complete Psychological Works of Sigmund Freud, Volume XIV (1914-1916): On the History of the Psycho-Analytic Movement, Papers on Metapsychology and Other Works* (ss. 243-258) içinde. The Hogarth Press and the Institute of Psycho-analysis.
- Hablemitoğlu, Ş., & Özmete, E. (2010). *Yaşlı refahı: Yaşlılar için sosyal hizmet*. Kilit Yayınları.
- Halpern-Manners, A., Schnabel, L., Hernandez, E.M., Silberg, J.L., & Eaves, L.J. (2016). The relationship between education and mental health: New evidence from a discordant twin study. *Social Forces*, 95(1), 107-131.
- Kang, S. K. (2010). The effects of social activities and fear of death on depression in the elderly. *Health and Social Welfare Review*, 30(2), 85-109.
- Karaca, F. (2000). *Ölüm psikolojisi*. Beyan Yayınları.
- Karasar, N. (2003). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Nobel Yayın.
- Kavlak, Y. (2018). Yaşlanma sürecinde fizyoloji ve yaşam stili değişiklikleri. İ. Yılmaz (Ed.), *Fiziksel Rehabilitasyon* (ss. 2-53) içinde. Anadolu Üniversitesi Yayınları.
- Koç, M. (2002). Gelişim psikolojisi açısından yaşlılık döneminde ruhsal gelişim. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 1(12), 287-304.
- Küçük, U., & Karadeniz, H. (2021). Yaşlanmaya bağlı bireylerde görülen fizyolojik, ruhsal, sosyal değişiklikler ve korunmaya yönelik önlemler. *Yaşlı Sorunları Araştırma Dergisi*, 14(2), 96-103.
- Öztürk, M., Türk, A., Gönültaş, B.M., & Aydemir, I. (2023). Mediator role of social media use on the effect of negative emotional state of young adults on hopelessness during COVID-19 outbreak. *Arch Health Sci Res.*, 10(1), 44-49. <https://doi.org/10.5152/ArchHealthSciRes.2022.22096>
- Öztürk, Z., Karakuş, G., & Tamam, L. (2011). Yaşlı bireylerde ölüm kaygısı. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 12(1), 37-43.
- Park, S., & Nam, J. Y. (2023). Effects of marital status and physical activity on depressive symptoms among older adults in South Korea. *HIRA Research*, 3 (1), 79-91. <https://doi.org/10.52937/hira.23.3.1.79>

- Parlar-Kılıç, S. P., Karadağ, G., Koçak, H. S., & Korhan, E. A. (2014). Investigation of the old age perceptions with the loneliness and depression levels of the elderly living at home. *Turkish Journal of Geriatrics*, 17(1), 70-76.
- Polat, F., & Karasu, F. (2020). Yaşlı bireylerin algıladığı yalnızlık düzeyi ile depresyon arasındaki ilişki. *İnönü Üniversitesi Sağlık Hizmetleri Meslek Yüksek Okulu Dergisi*, 8 (1), 72-82.
- Raghupathi, V., & Raghupathi, W. (2020). The influence of education on health: An empirical assessment of OECD countries for the period 1995–2015. *Archives of Public Health*, 78(1), 1-18.
- Saygılı, S. (2013). Yaşlılarda psikiyatrik sorunlar, çözüm önerileri ve korunma. M. Altındiş (Ed.), *Yaşlılarda güncel sağlık sorunları ve bakımı* (ss. 87-96) içinde. İstanbul Medikal Yayınları.
- Spar, J. E., & La Rue, A. (2007). *Geriatrik psikiyatri klinik el kitabı*. Sigma Publishing.
- Stern, Y. (2012). Cognitive reserve in ageing and Alzheimer's disease. *The Lancet Neurology*, 11(11), 1006-1012. [https://doi.org/10.1016/S1474-4422\(12\)70191-6](https://doi.org/10.1016/S1474-4422(12)70191-6)
- Strömberg, A., & Jaarsma, T. (2008). Thoughts about death and perceived health status in elderly patients with heart failure. *European Journal of Heart Failure*, 10(6), 608-613. <https://doi.org/10.1016/j.ejheart.2008.04.011>
- Tabachnick, B.G., & Fidell, L.S. (2013). *Using Multivariate Statistics* (6th ed.). Boston, MA: Pearson.
- Taqi, A.M., Itrat, A., Qidwai, W., & Qadri, Z. (2007). Depression in the elderly: Does family system play a role? A cross-sectional study. *BMC Psychiatry* 7, 57. <https://doi.org/10.1186/1471-244X-7-57>
- Tel, H., Tay, B.N., Canbay, M., Akaya, İ., & Yalçınkaya, S. (2014). Kronik fiziksel hastalıklı yaşlılarda yeti yitimi ve depresyon. *Florence Nightingale Journal of Nursing*, 22(2), 69-75. <https://doi.org/10.17672/fnhd.11351>
- Top, F. Ü., Saraç, A., & Yaşar, G. (2010). Huzurevinde yaşayan bireylerde depresyon düzeyi, ölüm kaygısı ve günlük yaşam işlevlerinin belirlenmesi. *Klinik Psikiyatri*, 13, 14-22.
- TÜİK-Türkiye İstatistik Kurumu. (2023, Mart 17). *İstatistiklerle yaşlılar, 2022*. Mart 12, 2023 tarihinde <https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Istatistiklerle-Yasli-lar-2022-49667> adresinden alındı.
- Türk, A., Öztürk, M., & Bilican-Gökkaya, V. (2022). Depresyon, anksiyete, stres ve gelecek kaygısı arasındaki ilişkinin kanonik korelasyon analizi ile incelenmesi. *Kıbrıs Türk Psikiyatri ve Psikoloji Dergisi*, 4 (3), 262-270. <https://doi.org/10.35365/ctjpp.22.3.06>
- WHO-World Health Organization. (2015). *World report on ageing and health*. Mart 10, 2023 tarihinde <https://apps.who.int/iris/handle/10665/186463> adresinden alındı.
- Yesavage, J.A., Brink, T.L., Rose, T.L., Lum, O., Huang, V., Huang, V., Adey, M., & Leirer, V.O. (1983). Development and validation of a geriatric depression screening scale: Apreliminary report. *Journal of Psychiatric Research*, 17 (1), 37-49. [https://doi.org/10.1016/0022-3956\(82\)90033-4](https://doi.org/10.1016/0022-3956(82)90033-4)
- Zhang, P., Wang, L., Zhou, Q., Dong, X., Guo, Y., Wang, P., He, W., Wang, R., Wu, T., Yao, Z., Hu, B., Wang, Y., Zhang, Q., & Sun, C. (2023). A network analysis of anxiety and depression symptoms in Chinese disabled elderly. *Journal of Affective Disorders*, 333, 535-542. <https://doi.org/10.1016/j.jad.2023.04.065>
- Zhou, S., Gao, L., Liu, F., Tian, W., Jin, Y., & Zheng, Z.J. (2021). Socioeconomic status and depressive symptoms in older people with the mediation role of social support: A population-based longitudinal study. *International Journal of Methods in Psychiatric Research*, 30(4), e1894. <https://doi.org/10.1002/mpr.1894>
- Zubaroglu Yanardağ, M., & Say Şahin, D. (2019). Yaşlı bireylerde sürekli kaygı ve sürekli depresyon üzerine bir inceleme. *Toplum ve Sosyal Hizmet*, 30(1), 37-55. <https://doi.org/10.33417/tsh.516681>

EXTENDED SUMMARY

The medical and technological advancements that have occurred with modernization have increased individual life spans and the proportion of elderly population. With the increase in elderly population, serious mental health issues such as depression are becoming more prevalent. There are many factors that contribute to depression among the elderly, including decreased physical strength, limited mobility, increased incidence of chronic diseases, changes in social relationships, economic status, living alone, and weakened social support systems. Additionally, the experiences of various losses and changes that come with aging can lead to depressive feelings in elderly individuals. According to Freud's cognitive model, there are three fundamental cognitive elements underlying depression. When this model is considered from the perspective of elderly individuals, they may have a tendency to view themselves as flawed or inadequate, which can lead to negative attitudes toward themselves. Retirement, health problems, social isolation, loneliness, and other difficulties can make them feel worthless. These thoughts can lead to depression in elderly individuals. In this context, death and fear of death are also significant factors that affect depression in the elderly. Being female, widowed/single, and having low income and education levels are other factors that increase the risk of depression in the elderly. This study aims to investigate the role of marital status, education level, and income level in the effect of death anxiety on geriatric depression in elderly individuals.

This quantitative research utilized a correlational survey model. A total of 433 participants over the age of 65 participated in the study. The data collection tools were Demographic Information Form and Geriatric Depression Scale. Ethical approval was obtained from the Sinop University Human Research Ethics Committee prior to data collection. Parametric tests were used for analyzing normally distributed data. Descriptive statistics such as frequency, minimum, maximum, percentage, mean, and standard deviation tests were used to reveal the sociodemographic characteristics of the participants. Spearman correlation analysis was used to examine the relationship between variables in the exploratory statistics. Hierarchical regression analysis was applied to investigate the role of marital status, education level, and income level in the effect of death anxiety on geriatric depression.

The analysis show that the geriatric depression levels of the elderly individuals were at the "definite depression" level, and there was a significant relationship between geriatric depression, death anxiety, marital status, education level, and income level. In the hierarchical regression analysis, it was found that being married, having a higher education and income level had an indirect mitigating effect on the impact of death anxiety on depression among elderly individuals. The research findings indicate that marital status, education level, and income level of elderly individuals have an indirect effect that can help cope with geriatric depression and reduce the impact of death anxiety on depression. Therefore, the findings suggest that different approaches and strategies should be used to cope with geriatric depression, and social services and social policies are important factors. Based on the research findings, recommendations have been made for elderly individuals, practitioners, and policymakers.

In order for elderly individuals to cope with depression and fear of death, it is important for them to have a positive outlook and maintain an active lifestyle. To achieve this goal, activities such as expanding social support networks, acquiring new hobbies, continuing physical activity and social activities should be encouraged. Additionally, accessible health policies and psychosocial support services, creating community-based support networks, and developing social policies will help the elderly cope with depression. Social workers can play a coordinating role in meeting the psychosocial needs of elderly individuals during this process.